

**Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області**

Куриш Н.К., Унгурян І.К.,

**Використання підприємницького змісту в організації
освітнього процесу закладу освіти
(методичні рекомендації)**

Чернівці, 2018

Використання підприємницького змісту в організації освітнього процесу закладу освіти (методичні рекомендації)

Куриш Н.К., завідувач НМЦ освітнього менеджменту та координації діяльності методичних служб Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області

Унгурян І.К., доцент кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою, кандидат педагогічних наук Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області

Входження України у європейський світовий освітній простір вимагає проведення модернізації змісту освіти в контексті її відповідності сучасним потребам. Передусім вагомим значення набуває середня освіта – центральна ланка в освітній системі будь-якої країни та основа для успішного здобуття освіти наступних рівнів й самоосвіти протягом усього життя.

Реформа середньої освіти в Україні орієнтована на те, щоб випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та вчитися впродовж життя.

Ідеологією реформи є концепція «Нової української школи», яка була презентована Міністром освіти і науки України Л. Гриневич 18 серпня 2016 р. під час педагогічної конференції, у якій визначено: щоб навчальна діяльність мала сенс, школа повинна готувати до життя. Життєвий успіх учнів залежить від того, чи навчимо ми учнів виконувати суспільні ролі, чи здобуватимуть вони ключові компетентності в дії. Вчитися, щоб діяти, – це один з найважливіших постулатів Євросоюзу і визначник якості роботи сучасної Нової української школи. Компетентнісний підхід є інструментом у досягненні цієї мети.

Тому ми повинні мати чітку картину того, куди ми прямуємо, чого ми хочемо досягти, чого ми хочемо навчати, які цінності передаємо, які знання і вміння повинен мати сучасний випускник.

Пропагування, поширення підприємницької тематики і формування підприємницьких позицій та підприємливого способу мислення – важливий крок до успішної держави. Для нашої країни тенденції європейської освіти ніколи не були байдужими. Але наша освіта завжди вибирала «свій шлях» обумовлений специфікою вітчизняних традицій і процесів.

Одним із шляхів і способів вирішення проблеми розвитку підприємливості у підростаючого покоління є впровадження в освітній процес підприємницького змісту як у ході викладання навчальних дисциплін, так і в позаурочний час зокрема.

Компетентність «підприємливість» означає здатність особи втілювати

здуми в життя. Вона охоплює такі аспекти як креативність, потяг до інновацій і вміння ризикувати, а також здатність планувати заходи і реалізувати їх. Ця компетентність є підтримкою для осіб не лише в їхньому щоденному особистому і суспільному житті, але й на їхньому робочому місці, допомагаючи їм усвідомити контекст роботи і здатність до використання шансів. Зазначена компетентність є основою більш конкретних умінь і знань, необхідних тим, хто здійснює заходи суспільного чи комерційного характеру або бере в них участь. Підприємливість також повинна стосуватись усвідомлення етичних цінностей і сприяти доброму управлінню. Нижче перелічимо необхідні знання, вміння й установки, пов'язані з цією компетентністю.

Знання охоплюють здатність ідентифікувати доступні можливості в особистій, професійній або економічній діяльності (зокрема ширші питання, що входять до контексту роботи і життя людей, – такі, як загальне розуміння принципів функціонування економіки, а також шанси і виклики, що стоять перед роботодавцями й організаціями).

Вміння стосуються проактивного управління проектами (що охоплює планування, організацію, управління, керування і доручення завдань, аналіз, комунікацію, написання звітів, оцінку і звітність), ефективного представлення і ведення переговорів, а також здібностей як в індивідуальній роботі, так і у співпраці з колективом. Необхідним також є вміння оцінити й визначити власні сильні й слабкі сторони (а також оцінити ризики) і вміння ризикувати в обґрунтованих випадках.

Підприємницька установка характеризується ініціативністю, активністю, незалежністю й інноваційністю як в особистому і суспільному житті, так і в роботі. Вона також охоплює мотивацію й рішучість у реалізації особистих і спільних цілей – у приватному житті та на робочому місці.

Проблеми формування готовності учнів до функціонування у ринкових умовах та розвитку ключової компетентності підприємливості є актуальними і належать до проблем соціального характеру, оскільки пов'язані з таким поняттям як формування особистості, здатної до існування у сучасному суспільстві. Значна частина школярів із старших класів на запитання про майбутню професію впевнено відповідає, що хоче будувати власний бізнес або зайняти місце топ-менеджера успішної компанії. Однак практика показує, що, мріючи про всі атрибути успіху в бізнесі, молоді люди не завжди чітко уявляють, чим підприємливість насправді є. Вони досить слабо розуміють, які якості слід для цього в собі розвивати, з чого починати та як вести власну справу, або як керувати структурним підрозділом виробничого підприємства. Тому необхідно організувати так освітній процес закладу освіти, щоб сформувати у школярів підприємливість, необхідну для самореалізації й розвитку, активну громадянську позицію, налаштовану на соціальну інтеграцію, вибір професії та майбутнє працевлаштування.

І сьогодні ми розуміємо, що ключову компетентність «підприємливість» мало розвивати в рамках предметів економічного циклу, навіть якщо переконаємо вчителів цих дисциплін по-новому подивитися на освітній процес. Потрібен системний процес, який передбачає інтегрованість «підприємницького змісту» в усі шкільні предмети.

З цією метою у навчальних програмах виділяють наскрізні змістові лінії, серед яких «підприємливість та фінансова грамотність», що є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, навчальних предметів та дає можливість забезпечити краще розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань; сприятиме розвитку лідерських ініціатив, здатності успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Тому підприємницький зміст тут слід розуміти не тільки як цікаву метафору, а й як конкретну вказівку до дій. Не варто нарікати на малу кількість годин, призначених на вивчення економіки, на обмежену варіативну складову, яка часто не перевищує 4%. Можна діяти, якщо ти вмотивований і компетентний учитель, що розуміє, як сформувати підприємницьку складову на будь-якому уроці через зміст і через форму.

Інтегрованість змісту уроку – важливий чинник творення підприємницької компетентності, як, зрештою, й інших ключових компетентностей дитини. Традиційне шкільне життя, поділене на предмети з їхніми окремими об'єктами вивчення, методами та вимогами, формують в учнів хибну картину світу, який нібито складається з ізольованих комірок, де все відбувається за окремими, знову таки ізольованими, законами. А світ насправді – взаємопов'язана макросистема, у якій одночасно діють закони фізики, хімії, лінгвістики, математики тощо. Змодельовати такий світ допоможуть інтегровані уроки. Для цього потрібно кілька речей, зокрема «проблемність» змісту повідомлень на уроці, які стимулюють дискусію, обговорення, пошук різних джерел інформації, зіткнення думок і переконань. Власне проблемна ситуація стає стержнем міжпредметних навчальних проєктів, інтерактивних вправ, рольових ігор. Проблемність змісту і є однією з передумов інтегрованого уроку, що показує учням потребу комплексного підходу до вивчення теми.

Інтегрований урок неможливий без вмотивованого і підготовленого вчителя, який розуміє важливість інтегрованих підходів і може стати для учня «енциклопедистом», а не вузькопрофільним фахівцем. З іншого боку, це має бути відважний учитель, який не боїться визнати перед класом, що він чогось не знає.

Пов'язаність змісту уроку з реальними подіями та сучасною ситуацією у світі – важливий інструмент творення підприємницького змісту. Знання, які дає сьогодні школа, далекі від потреб, що їх ставить перед учнями наше суспільство.

Практична цінність інформації мала б знаходити підтвердження через реальні факти, у змодельованих на уроці ситуаціях. Це важливе завдання вчителя, який прагне виховати підприємливість не лише на уроках економіки, а й на інших уроках, а ще виклик. Ідеться про те, що підприємницьку складову у програмі багатьох шкільних предметів «зашило» в прихованому вигляді. Розгляд тем із «неявним», на перший погляд, підприємницьким змістом на уроках мови і літератури, математики й образотворчого мистецтва, хімії, фізики чи біології допоможе учням побачити предмет із різних боків, відчути багатогранність і неоднозначність світу. І найголовніше, таке «багатощарове»

опанування матеріалу значно ефективніше. Вивчення творів Івана Карпенка-Карого чи О. де Бальзака на уроках літератури відбувається традиційно крізь призму аналізу літературних характерів, а в інноваційному аспекті їх можна було б вивчати в проекції формування підприємницьких компетентностей, що, безперечно, урізноманітнює б навчання, прив'язало б тему до актуальних проблем сьогодення, а отже, додало б ефективності уроку. Так само підприємницький зміст можна розглядати на уроках біології (згадаймо постать визначного Левка Симиренка в контексті вивчення селекції), інформатики (тут аж просяться розповіді про історії успіху відомих мільярдерів Білла Гейтса, Стіва Джобса чи Марка Цукерберга), української літератури (підприємливість Марка Кропивницького, що спричинилася до розвитку знаного театру корифеїв) та ін.

Звичайно, «проявити» підприємницький зміст на деяких уроках простіше, ніж на інших, головне, щоб учитель усвідомлено підходив до цієї потреби. Наприклад, у рамках економічної географії з її темами про економіку країн та тенденції економічного розвитку доречним виглядає інформація учнів (чи мініпошукові проекти) про роль малого бізнесу, умови його заснування, економіку регіону тощо. Учителі математики, особливо у школі I-II ст., могли б зробити свій внесок у розвиток підприємницьких компетентностей школярів, замінивши відірвані від життя неприкладні завдання, на ті, які дали б змогу учневі уявити себе в ролі підприємця чи, зрештою, співтворця родинного бюджету.

У рамках деяких предметів знайти «підприємницьку» складову у змісті значно складніше, і тільки компетентний і вмотивований учитель здатний це зробити.

Зрозуміло, що не всі теми, які розглядаються в рамках шкільних уроків, можна подати крізь призму змісту, що формує підприємливість. І тут нехай не розчаровуються наші вчителі. Підприємницьку компетентність можна розвивати щороку через відповідні форми роботи – тобто через ті навчальні методи, які спонукатимуть учня бути ініціативним, активним, комунікабельним, відповідальним, передбачливим, відважним тощо. Ці форми відображають новий діяльнісний підхід до освітнього процесу, який має прийти на зміну трансляторної школи, якщо ми прагнемо формувати компетентності, а не обмежуватися тільки відтворенням знань.

Суть діяльнісного підходу полягає в давно відомій, але недооцінюваній у нашій педагогіці істині – найефективніше навчання тоді, коли ми, залучивши різні відчуття, діємо. Хай спочатку ця практика буде не надто майстерною, але що більше практикуємо, то більше вчимося.

Як домогтися, щоб діяльнісний підхід запанував у наших школах, а отже, щоб наші вчителі працювали над розвитком компетентностей учня, а не гналися за проходженням тем? Перша засада – впровадження інтерактивних методів навчання. Саме завдяки цим методам можна змоделювати життєві ситуації на уроках і спонувати дітей мислити, спілкуватися і діяти.

Важливим при формуванні підприємницького змісту освітнього простору є підбір та використання активних методів та інноваційних технологій

навчання при викладанні не тільки економіки, а і всіх базових дисциплін, що дає змогу сформувати ключову компетентність «підприємливість» зазначену у Законі України «Про освіту».

Пропонуємо використовувати активні методи навчання, що згруповані залежно від бажаних ефектів:

– методи, що зосереджуються на вміннях критичного мислення, суджень, аналізи, оцінювання й узагальнення фактів. Для реалізації цього виду цілей може послужити: мозковий штурм, SWOT-аналіз, лекція з презентацією і робота з текстом-джерелом.

– методи, що сприяють формуванню відповідальності, проведенню й оцінюванню вибору, а також прийняттю рішень з повним усвідомленням наслідків. Корисними будуть: «дерево прийняття рішень», методи дискусії (дебати, «шість капелюхів», «критерійний покер», дискусія на бали, метаплан).

– методи, що розвивають уяву, ґрунтуються на емоціях і переживаннях учня, а також створюють нагоду до дії: драма, моделювання, рольова гра, «асоціативний куш», ментальні карти.

– методи, які добре відомі й часто застосовуються, – лекція з презентацією, робота з текстом-джерелом, співпраця й робота в малих групах, експертні групи, зупинки з завданнями, а також останніми роками – проект.

Роль проектів у освітньому процесі важко переоцінити. Саме завдяки навчальним проектам учні вчаться застосовувати знання на практиці, працювати в команді над конкретним завданням, презентувати свої результати, шукати інформацію з різних джерел, порівнювати й аналізувати, переконувати і вести за собою. Завдяки проектному методу в учнів формується так зване проектне мислення – вміння окреслити кінцеву мету та час її досягнення, побачити конкретні результати та осіб, які допоможуть їх зреалізувати, спланувати спільну діяльність з огляду на те, які кроки потрібні, щоб досягти мети. Проектне мислення, що будується на відповідальності і кооперації, потрібне не лише підприємцям, а й кожній особі, яка прагне бути успішною в різних галузях: у науковій установі, на виробництві, у фермерському господарстві, у громадській організації чи у родині.

Один із можливих варіантів творення підприємницького змісту є використання методів «змішаного» навчання при вивченні базових дисциплін. Суть методу – кооперативне навчання із застосуванням ІКТ у рамках всіх шкільних дисциплін – якнайкраще моделюють потреби сьогоднішнього світу. При «змішаному» навчанні учні працюють невеликими командами в класі: одна група виконує пошукове завдання за комп'ютерами, інша – працює із книгами і друкованими матеріалами, ще одна – обговорює і графічно оформлює результати своєї праці, окрема група дітей працює над завданням з учителем. Таке навчальне середовище тільки на перший погляд здається невпорядкованим «вуликом», а насправді – це добре змодельована життєва ситуація, що переноситься до класу. Зрозуміло, працювати вчителю таким методом значно важче, аніж відіграти роль «лектора», а тому існує спокуса, принаймні на початках впровадження цих методів, зробити процес контрольованим і таким, щоб «було чутно, як муха пролетить». Однак методи змішаного навчання дають

вагомий результат - сформовані компетентності учнів, і вчительські зусилля при цьому окупляться сторицею.

Педагоги можуть також формувати підприємницький зміст освітнього процесу **через відповідні форми оцінювання**, яке пропонує вчитель на уроці. Майже кожен добрий педагог знає найкращу формулу оцінювання на уроці:

$$\begin{array}{ccccccc} 50\% & + & 30\% & + & 20\% & \text{оцінювання} & = & 100\% \\ \text{самооці-} & & \text{взаємооці-} & & \text{вчителя} & & & \text{успіху} \\ \text{нювання} & & \text{нювання} & & & & & \end{array}$$

Цей перший доданок, самооцінювання, формує дуже важливу рису успішної людини – самоаналіз, спостережливість за собою, вміння бачити і визнавати перед собою свої помилки, так щоб більше не повторювати їх. Другий компонент – взаємооцінювання, виховує відкритість до критики з боку інших (від ровесників її приймати часто важче), здатність відсторонювати об'єкт від суб'єкта оцінювання, вміння слухати, навіть не надто приємні речі, аналізувати та порівнювати, зрештою, і це найважливіше – залишатися друзями, попри критичні зауваження. Третій доданок, оцінювання вчителя, на уроках з підприємницьким тлом має свою специфіку. Найкраще, коли воно критерійне, тобто учень чітко знає (бо одержує заготовлену табличку), як буде оцінений його результат і які аспекти цього результату важитимуть найбільше: новизна ідеї, кількість опрацьованих друкованих чи електронних джерел, цікава презентація в PowerPoint, гарне мовлення під час презентації тощо. Таке оцінювання матиме виховне значення для учня, допоможе йому конструктивно підійти до завдання, а вчителю дасть гарантію того, що його оцінювання – об'єктивне, чесне і прозоре.

На допомогу педагогам розроблено план-схему конспекту уроку з підприємницьким тлом для подальшого моделювання системи конспектів з базових дисциплін. (Додаток 1).

Методичним порадиником для педагогів при розробці конспектів уроків із підприємницьким змістом є розроблений учасниками проекту «Шкільна академія підприємництва» методичний посібник з конспектами уроків «Уроки з підприємницьким тлом», електронний варіант якого розміщений на сайті проекту http://sae-ukraine.org.ua/ua/resource/uroki_z_pidpriemnytskim_tlom.

Використовуючи даний ресурс педагогами Чернівецької області уже розроблено та апробовано 240 уроків у 175 навчальних закладах. Конспекти та відеозаписи уроків буковинських педагогів розташовані на сторінках сайту Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області «Шкільна академія підприємництва» <http://projectbusinessenglishlessons.wikispaces.com>.

Для комплексної діагностики результатів впровадження підприємницького змісту в освітній процес напрацьовано методичний інструментарій для оцінки професійної діяльності педагогів через самоаналіз уроку (Додаток 2), карту спостережень (Додаток 3), аналіз плану уроку (Додаток 4) та інтерв'ю (Додаток 5).

З метою навчально-методичного забезпечення викладання курсів з підприємницьким змістом у закладах загальної середньої освіти завідувачем НМЦ освітнього менеджменту та координації діяльності методичних служб

ІППОЧО Куриш Н.К. та учителем економіки Реваківського ЗЗСО Кіцманського району Куриш Д.Г. розроблено навчальну програму для учнів 9 класу курсу за вибором «Вступ до підприємницької діяльності», яка схвалена до використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з економіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (протокол №1 від 17.03.2016). Програма включає 12 практичних вправ /електронних симуляційних ігор та ігор для прийняття рішень і розміщена на сайті ІППОЧО <http://ippobuk.cv.ua/index.php/proekty/2016-04-11-08-49-19>.

Одним із важливих напрямів формування ключової компетентності «підприємливість» є **організації позакласної роботи**, де важливим є поєднання проведення різноманітних заходів: тижнів фінансової грамотності, учнівських практикумів, екскурсій до фінансових установ та виробничих підприємств, розробки учнівських проєктів, проведення виставок, ярмарок, фестивалів учнівських робіт та доробок, Дня грошей та заощадження, тижнів професій та зустрічей із відомими людьми рідного краю.

Вихід за межі класу або так звані «польові дослідження» допоможуть переконати учнів у сенсі навчання, мотивують й активізують до пізнання нового. Для того, щоб така мандрівка мала максимальний навчальний ефект, важливо, щоб її завершенням стало осмислення побаченого й почутого у вигляді учнівських презентацій, відгуків, рефлексивних нотаток, заповнених листів спостереження тощо.

Однією із ефективних форм позакласної роботи є діяльність **Клубів підприємництва**. Дані Клуби можуть діяти на підставі власних розроблених статутів затверджених адміністрацією закладу освіти (Додаток 6). Учасниками клубів можуть бути учні 7-11 класів закладів загальної середньої освіти та студенти 1-2 курсів вищих закладів I-II рівнів акредитації та ПТНЗ. Клуби підприємництва можуть активно співпрацювати із громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування, місцевими підприємцями та бізнесовими структурами. Засідання у Клубах плануються у формі тренінгів із залученням практичних психологів, аналізуються різноманітні фінансові ситуації, розв'язуються економічні задачі, використовуються симуляційні ігри, організовуються зустрічі із підприємцями, розробляються бізнес-ідеї.

Лі Куань Ю, довголітній прем'єр-міністр Сінгапуру і батько його незалежності, стверджує, що саме підприємницькі компетентності і працьовитість сінгапурців допомогли його країні мобілізуватися в далекому 1968 році перед загрозою іноземного вторгнення й досягти високого рівня добробуту. Отож з упевненістю можна стверджувати, що виховання підприємливої і моральної молоді – не тільки засада економічного дива, а й умова виживання України як держави.

Тому основне завдання для сучасних педагогів – формувати в учнів комплекс знань із підприємницьким змістом, як на уроках так і в позаурочний час, які учні зможуть реалізувати в реальному житті: планувати власну життєву траєкторію успіху, заощаджувати, отримувати прибуток, формувати підприємницькі навички, усвідомити власну участь у плануванні й розподілі сімейного бюджету, виявляти ініціативу в забезпеченні добробуту родини й країни в цілому, розробляти бізнес-ідеї та реалізувати їх на практиці.

План-схема уроку з підприємницьким тлом

Тема уроку

Мета уроку

- ознайомлення з правилами відмінювання іменників І особи однини;
- розвиток умінь учнів знаходити аргументи до зазначеної тези.

Очікувані результати

- Учень знає ...
- Учень розуміє...
- Учень може ...
- Учень вміє ...

Обладнання

Хід уроку

1. Початок уроку

1.1.

1.2.

2. Основна частина уроку

2.1.

2.2.

3. Закінчення

Самоаналіз уроку/заняття

1. Якою була мета уроку/заняття?

--

2. Які були очікувані результати?

--

3. На Вашу думку, учні досягли очікуваних результатів?

Так		Ні	
-----	--	----	--

4. Якщо «Так», то обґрунтуйте Вашу відповідь. Які докази?

--

5. Якщо «Ні», то чому?

--

6. Що, на Вашу думку, вдалося на уроці?

--

7. Що б Ви зробили інакше, якщо б проводили урок знову?

--

8. Сильні сторони та аспекти для подальшого професійного розвитку

Сильні сторони	Аспекти для подальшого професійного розвитку

--	--

Спостерігач: _____ Дата: _____

Картка спостереження

Інструкція для спостерігача:

1. Спостерігач уважно й розбірливо заповнює таблиці картки впродовж кожного відвіданого уроку/заняття.
2. Спостерігач не втручається у зміст та хід заняття, не виходить з класу, не користується мобільним зв'язком. Намагається не заважати вчителю/викладачеві та учням/студентам.
3. Спостерігач поводить себе доброзичливо, спокійно, приязно до учнів/студентів та вчителя/викладача.
4. Організаційні дані спостерігач заповнює до початку спостереження.

Організаційні дані:

ЗНЗ ВНЗ

Загальна кількість учнів/студентів у класі/групі _____

Кількість дітей /студентів у класі/групі під час спостереження _____

Час початку спостереження _____ Час закінчення спостереження _____

Дата спостереження _____

П.І.П спостерігача _____ Підпис спостерігача _____

Спостереження за роботою вчителя/викладача

Діяльність та поведінка вчителя на уроці	позначка	Урок/заняття 1	
		Тема:	
		Початок _____ Кінець _____	
		Приклади конкретних висловлювань учителя, коментарі спостерігача	
Використовує запитання відкритого типу, прохання пояснити, обґрунтувати думку			
Говорить, читає, розповідає			
Веде дискусію і розмовляє з учнями			
Підказує, відповідає замість учня			
Підтримує, спрямовує роботу учнів			
Сприймає будь-які пропозиції та ідеї, дослухається до учнів			
Ігнорує ідеї учнів, не слухає			
Критикує і картає			
Схвалює і підтримує			
Проявляє задоволення від роботи учнів			
Дає чіткі команди			
Інші питання та висловлювання			

Аналіз плану уроку/заняття

Вчитель/Викладач	Дата
Навчальний заклад	Вікова група

Тема уроку

Тема уроку/заняття	
• відповідність навчальній програмі та календарно-тематичному плану	
• урахування підприємницької змісту	
Цілі уроку	
• визначені вчителем	
Очікувані результати учіння	
• визначені вчителем	
• визначені разом з учнями	
Взаємодія	
• групова	
• міжгрупова	
• парна	
• індивідуальна	
• фронтальна	
Розуміння учнів	
• врахування рівнів навчальних досягнень	
• врахування способів сприйняття навчального матеріалу	
• способи мотивації	
Види роботи	
• різноманітність прийомів навчання	
• відповідність видів навчальної діяльності цілям та очікуваним результатам уроку	
• доцільність видів роботи/підбору завдань	
• гнучкість	

Підбір методів та технік навчання		
• співвідношення традиційних та активних методів та технік		
• відповідність методів та технік меті та очікуваним результатам уроку		
• співвідношення тривалості активної діяльності вчителя і учнів (суб'єкт-суб'єктна взаємодія)		
Розподіл часу		
• раціональність		
Засоби навчання		
• технічні		
• наочні		
• дидактичний матеріал		
Оцінювання та зворотній зв'язок		
• відповідність прийомів поточного контролю поставленим цілям		
Домашнє завдання		
• відповідність		
• раціональність		
• обсяг		

Спостерігач

Інтерв'ю з учителем

1. Як Ви визначаєте потреби учіння учнів?
2. Як Ви враховуєте стилі учіння учнів при побудові уроків/занять?
3. Які способи мотивації учнів Ви використовуєте?
4. Як часто Ви застосовуєте активні методи навчання? метод проектів?
5. Як види оцінювання Ви застосовуєте у Вашій професійній діяльності?
6. Які труднощі виникають при проведенні уроків з підприємницьким тлом?
7. Які Ваші професійні уміння потребують удосконалення?

СТАТУТ
Клубу підприємництва(КП) «Лідер»
Лужанського ЗНЗ І-ІІІ ступеня ім.В.Орелецького
Кіцманського району, Чернівецької області

Мета клубу:

- Формування стійкого інтересу учнів до економічної науки, до підприємницької діяльності сучасників, до розвитку особистісних компетентностей.

Завдання клубу:

- Поглиблення знань учнів з шкільних курсів «Економіка», «Економічна географія», «Основи підприємницької діяльності», «Ділова активність» через проведення цікавих зустрічей з людьми економічних спеціальностей, людьми, які досягли успіхів у бізнесовій діяльності.

- Самостійний пошук і поширення інформації про найвідомішу світову бізнес-еліту, світові бренди, компанії, інші події у світі бізнесу ;

- Налагодження співпраці з усіма, хто зацікавлений у розвитку української підростаючої бізнес-молоді.

Цілями роботи клубу є:

- Формування установки на підприємливість, проактивність.
- Збагачення та поглиблення знань і вмінь учнів з економіки та суміжних наук.

- Розширення співпраці з органами місцевого самоврядування, бізнесовими структурами та громадськими організаціями.

- Формування підприємницьких інтересів у школярів.

- Орієнтувати учнів на професії, що користуються попитом на ринку праці.

Членство у клубі:

- Членом ШКП може бути будь-який учень з 6 -10 клас чи вчитель школи, що зацікавлений предметом діяльності клубу, визнає його статут, виявляє бажання до активної творчої праці і готовий виконувати покладені на нього обов'язки;

- Члени клубу зобов'язані неупереджено ставитись до ідей всіх учасників клубу.

- Статус члена клубу присвоює рада клубу згідно з поданням зацікавленої особи;

- Якщо рада клубу має сумніви щодо обґрунтованості прийняття цієї особи до клубу, то вона звертається до загальних зборів, щодо прийняття відповідного рішення;

- Для участі в роботі клубу дітям необхідно представити заяву про вступ в клуб, а (неповнолітнім) згоду батьків (додаток 1)

- Члени клубу мають право на заохочувальні призи, а найбільш активні можуть бути відзначені грамотами школи, спонсорськими відзнаками та іншим.

- Члени клубу мають право брати участь у всіх видах діяльності та

пропонувати свої.

- Учні мають право презентувати результати своєї діяльності іншим учням.
- Члени клубу зобов'язані здійснювати свою діяльність лише за згодою батьків та без порушень навчально-виховного процесу.
- Члени клубу зобов'язані реалізовувати обрані проекти у чітко визначені терміни.

Підставою для виключення з клубу є:

- Члени клубу, які не дотримуються положень статуту, можуть бути виключені з клубу.
- Систематичне ігнорування поставлених завдань впродовж навчального року.
- Власна заява на виключення, погоджена з керівництвом клубу та батьками;

Регламент роботи клубу:

- Два засідання на тиждень за графіком (додаток 2).
- Час проходження учнями 10-х класів (членами клубу) навчальної практики може бути використаний для проведення заходів в рамках роботи клубу.
- Час літніх канікул виключається з графіку роботи клубу.
- З метою популяризації діяльності клубу, реалізація його проектів може проводитись на засіданнях клубу, а також презентуватись на інших шкільних заходах за умови дотримання вимог навчально-виховного процесу.
- Датою заснування клубу «Лідер» вважати 08.09.2017р.

Склад клубу: